

**LEERLINGENPARTICIPATIE IN HET SECUNDAIR
ONDERWIJS TUSSEN THEORIE EN PRAKTIJK.**

TECHNISCH VERSLAG: BESCHRIJVING VAN DE SCHALEN

TOR 2001/5

SASKIA DE GROOF

MARK ELCHARDUS

FRANK STEVENS

Vakgroep Sociologie
Onderzoeksgroep TOR
Vrije Universiteit Brussel

Promotor : Prof. Dr. Mark Elchardus

Inhoudsopgave

<i>Bijlage 1 : Inspraak gezien door schoolhoofden</i>	<i>p.5</i>
1.1. <i>Inspraakgraad van leerlingen</i>	<i>p.5</i>
1.2. <i>Effect participatie voor persoonlijkheid.....</i>	<i>p.6</i>
1.3. <i>Desinteresse leerlingen</i>	<i>p.7</i>
1.4. <i>Prestatiegerichtheid</i>	<i>p.8</i>
<i>Bijlage 2 : Inspraak gezien door leerlingen</i>	<i>p.9</i>
2.1. <i>Schoolgebonden attitudes</i>	<i>p.9</i>
2.1.1. <i>Schoolwelbevinden</i>	<i>p.9</i>
2.1.2. <i>Informeel schoolklimaat</i>	<i>p.10</i>
2.1.3. <i>Informeel klasklimaat.....</i>	<i>p.12</i>
2.1.4. <i>Schoolaliënatie</i>	<i>p.13</i>
2.1.5. <i>Belangrijkheid informele inspraak</i>	<i>p.15</i>
2.1.6. <i>Evaluatie van de leden van de leerlingenraad</i>	<i>p.17</i>
2.1.7. <i>Evaluatie van de werking van de leerlingenraad</i>	<i>p.19</i>
2.2. <i>Maatschappijgebonden attitudes.....</i>	<i>p.21</i>
2.2.1. <i>Antidemocratische houding</i>	<i>p.21</i>
2.2.2. <i>Harde repressie</i>	<i>p.22</i>
2.2.3. <i>Etnocentrisme</i>	<i>p.25</i>
2.2.4. <i>Utilitair individualisme</i>	<i>p.27</i>

2.3. Persoonsgebonden attitudes	p. 28
2.3.1. Autonomie.....	p.28
2.3.2. Negatief toekomstbeeld.....	p.29
2.3.3. Zelfbeeld.....	p.30
2.3.4. Relatie met ouders	p.32
2.3.5. Zelfzekerheid.....	p.35
2.3.6. Vriendschapsopvattingen	p.36
2.4. Tweede orde analyse	p.38
2.4.1. Kenmerken van de tweede orde schalen	p.38
2.4.2. Correlaties tussen de tweede orde schalen	p.38
2.5. Perceptie van de participatie- en inspraakmogelijkheden.....	p.40
2.5.1. Kanalen.....	p.40
2.5.2. Extracurriculaire activiteiten	p.40
2.5.3. Inspraak in leefthema's	p.41
2.5.4. Inspraak in leerthema's.....	p.41
2.6. Beoordeling van de participatiekanalen op school.....	p.43
<i>Bijlage 3 : Participatie op schoolniveau</i>	<i>p.45</i>
3.1. Participatiegraad aan het extracurriculum	p.45
3.2. Graad van schoolachterstand.....	p.45
<i>Bijlage 4 : Een (ietwat minder) intuïtieve inleiding op multilevelanalyse</i>	<i>p.46</i>
<i>Bijlage 5 : Het model voor schoolklimaat met persoonlijk welbehagen..</i>	<i>p.55</i>

Aan de hand van de gestelde vragen in de leerlingenvragenlijst en de gesprekken met de schoolhoofden werden schalen geconstrueerd. Deze schalen zullen hieronder besproken worden. Van elke schaal worden de frequentieverdelingen, de correlatiematrix, de factoranalyse (of schaalbaarheidsindex) en de betrouwbaarheid van de schaal gerapporteerd. De frequentieverdelingen worden weergegeven in percentages. Eerst wordt per item de geldige percentages gegeven, dus zonder de missende gevallen. In de laatste kolom wordt het percentage missende gevallen gerapporteerd.

Voor de factoranalyse worden er factorladingen per item, de eigenwaarde en verklaarde variantie van de onderliggende dimensies gepresenteerd. De betrouwbaarheid of interne samenhang van de schaal wordt voorgesteld aan de hand van de Cronbach's alfa. Een schaal is aanvaardbaar vanaf een alfa van 0.60. Een goede schaal heeft minstens een alfa van 0.70. Vanaf 0.80 spreken we van een zeer goede schaal. Per item wordt ook een alfa gegeven. Dit is de alfa die de schaal zou aannemen als we dat item uit de schaal zouden lichten. Indien deze alfa groter is dan de uiteindelijke alfa van de schaal, is dit een indicatie dat het item niet volledig consistent is met de andere. De schaal kan dan worden verbeterd door het item weg te laten.

In sommige gevallen hebben we mokkenscalen gemaakt. De betrouwbaarheidsindex (ρ) is slechts een bruikbare maat als de voorwaarde van dubbele monotoniteit vervuld is. Om de kwaliteit van de mokkenscalen af te wegen kan men beter kijken naar de schaalbaarheidsindexen (H). Een aanvaardbare schaal heeft een H tussen .30 en .40. Een goede schaal heeft een H-waarde tussen .40 en .50. Een H groter dan .50 wijst op een zeer goede schaal. De mokkenscalen leveren echter ook een H-waarde per item op. Deze H-waarden leren ons iets over de spreiding van de items over de onderliggende dimensie in de schaal. De H-indices hebben het best een redelijke spreiding. Indien ze dicht bij elkaar liggen, maken de respondenten weinig onderscheid tussen de items. De interne samenhang is dan eerder te wijten aan het feit dat de respondenten de items als hetzelfde beschouwen dan aan een onderliggend verband.

De meeste schalen worden geconstrueerd als somschalen, waarbij de minimumwaarde 0 is en de maximumwaarde 100.

1 Inspraak gezien door schoolhoofden

De items die we voorgelegd hebben in de gesprekken met de schoolhoofden, zijn afkomstig uit diverse internationale onderzoeken over leerlingenparticipatie (Eder, 1998; Van der Linden & Penninx, 1986c).

1.1 Inspraakgraad van leerlingen

TABEL 1: INSPRAAKGRAAD VAN LEERLINGEN FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+
V9_1	Op deze school hebben leerlingen veel invloed op de dingen die worden beslist	23.8	46.7	29.5
V9_2	Onze school doet over het algemeen de moeite de leerlingen over alle belangrijke beslissingen in de school te informeren	5.6	14.8	79.6
V9_15	Leerlingen gebruiken inspraak niet zelden om de lessen te vertragen	65.1	24.4	10.6

TABEL 2: INSPRAAKGRAAD LEERLINGEN CORRELATIEMATRIX

	V9_1	V9_2
V9_2	.473	
V9_15	-.445	-.373

TABEL 3: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR INSPRAAKGRAAD LEERLINGEN

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Op deze school hebben leerlingen veel invloed op de dingen die worden beslist	.824	.649
Onze school doet over het algemeen de moeite de leerlingen over alle belangrijke beslissingen in de school te informeren	.784	.543
Leerlingen gebruiken inspraak niet zelden om de lessen te vertragen (omgecodeerd)	.759	.614
Eigenwaarde	1.868	
Verklaarde variantie	62.28	
Cronbach's alfa		.694

TABEL 4: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) INSPRAAKGRAAD LEERLINGEN

Maat	Waarde
N	89
Missing	0
Gemiddelde	35.49
Standaardafwijking	16.07
Variantie	258.09

1.2. Effect participatie voor persoonlijkheid

TABEL 5: EFFECT PARTICIPATIE VOOR PERSOONLIJKHEID FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+
V9_9	De functie van vertegenwoordiger draagt positief bij tot de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerlingen	1.2	7.1	91.7
V9_17	Mogelijkheid tot inspraak draagt ertoe bij dat leerlingen zich meer identificeren met school en dat ze het studeren meer gemotiveerd benaderen	4.5	34.1	61.4
V9_13	Inspraak is een belangrijke factor voor een positief klas- en schoolklimaat	0.0	2.3	97.7
V9_11	De praktische omzetting van democratie bevordert het aanleren van belangrijke maatschappelijke houdingen en vaardigheden	0.0	3.4	96.6

TABEL 6: EFFECT PARTICIPATIE VOOR PERSOONLIJKHEID CORRELATIEMATRIX

	V9_9	V9_17	V9_13
V9_17	.289		
V9_13	.252	.430	
V9_11	.343	.322	.404

TABEL 7: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR EFFECT PARTICIPATIE VOOR PERSOONLIJKHEID

Uitspraken	Ladingen	Alfa
De functie van vertegenwoordiger draagt positief bij tot de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerlingen	.638	.623
Mogelijkheid tot inspraak draagt ertoe bij dat leerlingen zich meer identificeren met school en dat ze het studeren meer gemotiveerd benaderen	.720	.586
Inspraak is een belangrijke factor voor een positief klas- en schoolklimaat	.740	.571
De praktische omzetting van democratie bevordert het aanleren van belangrijke maatschappelijke houdingen en vaardigheden	.735	.569
Eigenwaarde	2.015	
Verklaarde variantie	50.37	
Cronbach's alfa		.654

TABEL 8: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) EFFECT PARTICIPATIE VOOR PERSOONLIJKHEID

Maat	Waarde
N	89
Missing	0
Gemiddelde	81.95
Standaardafwijking	11.52
Variantie	132.77

1.3 Desinteresse leerlingen

TABEL 9: DESINTERESSE LEERLINGEN FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+
V9_4	Het kiezen van vertegenwoordigers wordt in de klassen niet ernstig genomen	52.6	30.8	16.6
V9_3	De meeste leerlingen zijn maar weinig in inspraak geïnteresseerd	23.9	27.3	48.8
V9_12	Vaak is het niet gemakkelijk om kandidaten te vinden voor de functie van afgevaardigde	23.5	31.8	44.7

TABEL 10: DESINTERESSE LEERLINGEN CORRELATIEMATRIX

	V9_3	V9_12
V9_4	.314	.311
V9_3		.405

TABEL 11: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR DESINTERESSE LEERLINGEN

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Het kiezen van vertegenwoordigers wordt in de klassen niet ernstig genomen	.697	.588
De meeste leerlingen zijn maar weinig in inspraak geïnteresseerd	.778	.473
Vaak is het niet gemakkelijk om kandidaten te vinden voor de functie van afgevaardigde	.777	.476
Eigenwaarde	1.695	
Verklaarde variantie	56.51	
Cronbach's alfa		.615

TABEL 12: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) DESINTERESSE LEERLINGEN

Maat	Waarde
N	87
Missing	2
Gemiddelde	52.35
Standaardafwijking	19.50
Variantie	380.21

1.4 Prestatiegerichtheid

TABEL 13: PRESTATIEGERICHTHEID FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+
V9_7	Het betrekken van leerlingen vraagt veel tijd, die men beter voor het leren/studeren kan gebruiken	82.9	12.5	4.6
V9_16	De school is hoofdzakelijk ingericht voor het vakgericht leren, andere doelstellingen kunnen alleen nagestreefd worden als ze het vakgericht leren niet inperken	76.1	15.9	8.0
V9_8	Vertegenwoordigers leveren tijdens hun functie sterk verminderde schoolprestaties af	79.7	14.3	6.0

TABEL 14: PRESTATIEGERICHTHEID CORRELATIEMATRIX

	V9_16	V9_8
V9_7	.302	.372
V9_16		.357

TABEL 15: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR PRESTATIEGERICHTHEID

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Het betrekken van leerlingen vraagt veel tijd, die men beter voor het leren/studeren kan gebruiken	.739	.526
De school is hoofdzakelijk ingericht voor het vakgericht leren, andere doelstellingen kunnen alleen nagestreefd worden als ze het vakgericht leren niet inperken	.727	.537
Vertegenwoordigers leveren tijdens hun functie sterk verminderde schoolprestaties af	.781	.452
Eigenwaarde	1.684	
Verklaarde variantie	56.13	
Cronbach's alfa		.606

TABEL 16: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) PRESTATIEGERICHTHEID

Maat	Waarde
N	89
Missing	0
Gemiddelde	25.56
Standaardafwijking	16.14
Variantie	260.49

2 Inspraak gezien door leerlingen

2.1. Schoolgebonden attitudes

2.1.1. Schoolwelbevinden

De schaal van welbevinden op school is gebaseerd op de algemene schoolbelevingsschaal van Stoel (Stoel, 1980) en werd in Vlaanderen getest door Verhoeven, Vandenberghe en Van Damme (1992). Voor het waardeonderzoek werd er aan de oorspronkelijke schaal van Stoel gesleuteld opdat die meer aangepast zou zijn aan het taalgebruik in Vlaanderen. Voor dit onderzoek werden de formuleringen die gehanteerd werden in het waardeonderzoek opnieuw gebruikt.

TABEL 17: SCHOOLWELBEVINDEN FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V44_1	Ik vind het meestal tof op school	27.1	40.0	32.9	0.5
V44_2	Ik zou graag van school veranderen	65.6	20.3	14.1	0.5
V44_3	Ik voel me meestal ongelukkig als ik op school zit	63.8	25.2	11.0	0.8
V44_4	Ik vind de meeste lessen op school te saai	18.2	36.5	45.3	0.7
V44_5	De sfeer bij mij op school is goed	15.0	33.7	51.3	0.9
V44_6	Ik zou liever geen lessen meer volgen	58.5	24.0	17.5	0.5

TABEL 18: SCHOOLWELBEVINDEN CORRELATIEMATRIX

	V44_1	V44_2 (hercode)	V44_3 (hercode)	V44_4 (hercode)	V44_5
V44_2 (hercode)	.432				
V44_3 (hercode)	.505	.420			
V44_4 (hercode)	.328	.264	.328		
V44_5	.512	.423	.437	.191	
V44_6 (hercode)	.365	.270	.353	.382	.190

TABEL 19: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR SCHOOLWELBEVINDEN

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Ik vind het meestal tof op school	.789	.703
Ik zou graag van school veranderen	.691	.732
Ik voel me meestal ongelukkig als ik op school zit	.757	.713
Ik vind de meeste lessen op school te saai	.574	.754
De sfeer bij mij op school is goed	.683	.737
Ik zou liever geen lessen meer volgen	.597	.755
Eigenwaarde	2.825	
Verklaarde variantie	47.086	
Cronbach's alfa		.767

TABEL 20: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) SCHOOLWELBEVINDEN

Maat	Waarde
N	7055
Missing	30
Gemiddelde	58.27
Standaardafwijking	18.06
Variantie	326.21

2.1.2. Participatief schoolklimaat

Deze schaal peilt naar de mate waarin er werkelijk rekening gehouden wordt met de meningen van de leerlingen en de mate van bereidheid bij alle schoolactoren om zich in te zetten voor de school. Deze schaal is een combinatie van items van schalen die in de buitenlandse literatuur meermaals gebruikt zijn (Eder, 1998; Hahn, 1998, Dijkman, 1987; Dijkman & Verlinden, 1989; Van Bottenburg, 1989; Van der Linden & Penninx, 1986b, Ballion, 1998 & Van Dinter, 1999) en waarvan de testenquête uitwees dat ze één consistent geheel vormen (De Groof, 2000).

Tabel 21: Informeel schoolklimaat frequentieverdelingen (in percentages)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V71_1	De directie houdt rekening met de meningen en voorstellingen van leerlingen	37.3	45.7	17.0	1.2
V71_2	Bij ons gebruiken de leerkrachten vaak de meningen van hun leerlingen in hun lessen	37.3	46.8	15.9	1.6
V71_3	Wanneer het om belangrijke zaken betreffende de school gaat, worden de leerlingen altijd om hun mening gevraagd	57.5	33.1	9.4	2.0
V71_4	Als de leerlingen bij ons ergens echt voor inzetten, dan kunnen ze zelf in de school veel veranderen	35.4	41.4	23.2	2.2
V71_5	Wanneer onze leerkrachten iets beslissen, zeggen ze ons altijd waarom ze deze beslissing hebben genomen	46.7	36.5	16.8	1.5
V71_6	Leerlingen voelen zich mee verantwoordelijk voor hun school	46.4	41.2	12.4	1.6

TABEL 22: PARTICIPATIEF SCHOOLKLIMAAT CORRELATIEMATRIX

	V71_1	V71_2	V71_3	V71_4	V71_5
V71_2	.396				
V71_3	.477	.395			
V71_4	.462	.348	.458		
V71_5	.326	.345	.424	.388	
V71_6	.386	.323	.413	.438	.429

TABEL 23: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR PARTICIPATIEF SCHOOLKLIMAAT

Uitspraken	Ladingen	Alfa
De directie houdt rekening met de meningen en voorstellingen van leerlingen	.724	.768
Bij ons gebruiken de leerkrachten vaak de meningen van hun leerlingen in hun lessen	.650	.785
Wanneer het om belangrijke zaken betreffende de school gaat, worden de leerlingen altijd om hun mening gevraagd	.757	.759
Als de leerlingen bij ons ergens echt voor inzetten, dan kunnen ze zelf in de school veel veranderen	.736	.765
Wanneer onze leerkrachten iets beslissen, zeggen ze ons altijd waarom ze deze beslissing hebben genomen	.682	.779
Leerlingen voelen zich mee verantwoordelijk voor hun school	.705	.772
Eigenwaarde	3.022	
Verklaarde variantie	50.37	
Cronbach's alfa		.802

TABEL 24: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) PARTICIPATIEF SCHOOLKLIMAAT

Maat	Waarde
N	6997
Missing	88
Gemiddelde	39.59
Standaardafwijking	16.30
Variantie	265.55

2.1.3. Informeel klasklimaat

Informeel klasklimaat wijst eerder naar het klasklimaat gerealiseerd door leerkrachten. Enerzijds naar de mate van aansporing van meningsuiting in de klas en anderzijds naar de mate waarin leerlingen als gesprekspartners beschouwd worden. Opnieuw is het een samenstelling van items van schalen uit diverse internationale onderzoeken (Eder, 1998; Hahn, 1998, Dijkman, 1987; Dijkman & Verlinden, 1989; Van Bottenburg, 1989; Van der Linden & Penninx, 1986b, Ballion, 1998 &

Van Dinter, 1999), die in een testenquête bleken te getuigen van een interne consistentie (zie De Groof, 2000).

TABEL 25: INFORMEEL KLASKLIJMAAT FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V74_1	Onze leerkrachten zijn meestal bereid om er met ons over te praten als ons iets niet bevalt	16.7	44.9	38.4	1.2
V74_2	Onze leerkrachten letten er op dat elke leerling werkelijk zijn/haar mening kan uiten	31.5	45.7	22.8	1.3
V74_3	De meeste leerkrachten praten eerder met een leerling dan dat ze hem zullen straffen	34.4	41.2	24.4	1.9
V74_4	Bij ons op school nemen de meeste leerkrachten ons serieus	21.4	40.0	38.6	2.3
V74_5	In onze klas kunnen de leerlingen openlijk hun mening geven, zelfs als hun mening met die van de leerkrachten verschilt	20.1	34.4	45.5	2.2
V74_6	Bij ons heeft het weinig zin met de leerkrachten over punten te spreken, omdat je er toch niets mee bereikt	26.6	41.0	32.4	1.6
V74_7	We kunnen met de meeste leerkrachten overleggen op welke dagen toetsen afgenomen worden of taken binnengebracht moeten worden	11.9	31.7	56.4	1.3
V74_8	Onze leerkrachten sporen ons aan om onze mening uit te drukken	23.6	47.8	28.6	1.3

TABEL 26: INFORMEEL KLASKLIJMAAT CORRELATIEMATRIX

	V74_1	V74_2	V74_3	V74_4	V74_5	V74_6	V74_7
V74_2	.576						
V74_3	.438	.448					
V74_4	.485	.475	.491				
V74_5	.454	.463	.419	.493			
V74_6	-.133	-.151	-.134	-.138	-.123		
V74_7	.323	.249	.365	.337	.338	-.033	
V74_8	.429	.477	.382	.442	.473	-.142	.375

TABEL 27: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR INFORMEEL KLASKLIMAAT

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Onze leerkrachten zijn meestal bereid om er met ons over te praten als ons iets niet bevalt	.754	.769
Onze leerkrachten letten er op dat elke leerling werkelijk zijn/haar mening kan uiten	.757	.769
De meeste leerkrachten praten eerder met een leerling dan dat ze hem zullen straffen	.695	.778
Bij ons op school nemen de meeste leerkrachten ons serieus	.755	.768
In onze klas kunnen de leerlingen openlijk hun mening geven, zelfs als hun mening met die van de leerkrachten verschilt	.737	.771
Bij ons heeft het weinig zin met de leerkrachten over punten te spreken, omdat je er toch niets mee bereikt	-.242	.836
We kunnen met de meeste leerkrachten overleggen op welke dagen toetsen afgenomen worden of taken binnengebracht moeten worden	.539	.801
Onze leerkrachten sporen ons aan om onze mening uit te drukken	.721	.773
	Eigenwaarde Verklaarde variantie Cronbach's alfa (zonder v74_6)	3.606 45.07 .837

TABEL 28: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) INFORMEEL KLASKLIMAAT

Maat	Waarde
N	7009
Missing	76
Gemiddelde	52.38
Standaardafwijking	16.16
Variantie	261.05

2.1.4. Schoolaliënantie

Deze schaal peilt naar de mate waarin men vindt dat men er op school alleen voor staat, dat men niet kan rekenen op de andere schoolactoren, dat de eigen mening niet belangrijk is. Opnieuw werd deze schaal overgenomen uit internationaal onderzoek (Eder, 1998; Hahn, 1998, Dijkman, 1987; Dijkman & Verlinden, 1989; Van Bottenburg, 1989; Van der Linden & Penninx, 1986b, Ballion, 1998 & Van Dinter, 1999) en betrouwbaar gevonden in een testenquête (zie De Groof, 2000).

TABEL 29: SCHOOLALIËNATIE FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V82_1	Op onze school telt de mening van een leerling niet veel mee	27.5	45.1	27.4	1.3
V82_2	Wanneer iemand in onze klas een andere mening heeft dan de anderen, kan hij gemakkelijk worden uitgesloten	46.7	34.9	18.4	2.2
V82_3	De mening van een goede leerling telt bij sommige leerkrachten meer dan de mening van een leerling met slechte resultaten	24.3	37.1	38.6	1.5
V82_4	Mensen met macht laten ons jongeren in de steek	23.7	52.1	24.2	2.2
V82_5	Wanneer de mening van een leerling tegen een mening van een leerkracht komt te staan, krijgt de leerkracht altijd gelijk	14.4	36.6	49.0	2.3
V82_6	Bij ons op school blijft niets anders over dan het onderwijs te aanvaarden zoals het is	13.4	40.8	45.8	1.7
V82_7	Op onze school moet iedere leerling zich er alleen doorheen vechten, op steun hoeft je niet te rekenen	54.1	35.5	10.4	1.5

TABEL 30: SCHOOLALIËNATIE CORRELATIEMATRIX

	V82_1	V82_2	V82_3	V82_4	V82_5	V82_6
V82_2	.227					
V82_3	.314	.282				
V82_4	.307	.246	.366			
V82_5	.355	.223	.377	.331		
V82_6	.424	.195	.295	.334	.489	
V82_7	.380	.257	.285	.310	.326	.371

TABEL 31: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR SCHOOLALIËNATIE

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Op onze school telt de mening van een leerling niet veel mee	.679	.734
Wanneer iemand in onze klas een andere mening heeft dan de anderen, kan hij gemakkelijk worden uitgesloten	.492	.767
De mening van een goede leerling telt bij sommige leerkrachten meer dan de mening van een leerling met slechte resultaten	.646	.739
Mensen met macht laten ons jongeren in de steek	.640	.741
Wanneer de mening van een leerling tegen een mening van een leerkracht komt te staan, krijgt de leerkracht altijd gelijk	.704	.728
Bij ons op school blijft niets anders over dan het onderwijs te aanvaarden zoals het is	.711	.728
Op onze school moet iedere leerling zich er alleen doorheen vechten, op steun hoeft je niet te rekenen	.653	.739
Eigenwaarde	2.957	
Verklaarde variantie	42.25	
Cronbach's alfa		.768

TABEL 32: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) SCHOOLALIËNATIE

Maat	Waarde
N	6999
Missing	86
Gemiddelde	51.49
Standaardafwijking	14.76
Variantie	217.89

2.1.5. Belangrijkheid informele inspraak

Deze schaal onderzoekt hoe belangrijk leerlingen een aantal aspecten van de formele en informele participatie vinden. Deze schaal werd ontwikkeld in een Oostenrijks onderzoek naar leerlingenparticipatie op school (Eder, 1998 : 69).

TABEL 33: BELANGRIJKHEID INFORMELE INSPRAAK FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item : Belangrijkheid van ...	-	-/+	+	Missing
V84_1	Dat ook leerlingen om hun mening wordt gevraagd	3.1	14.5	82.5	1.4
V84_2	Dat er tijdens de les tijd is voor discussie met leerlingen en leerkrachten	3.4	16.2	81.4	1.8
V84_3	Dat men als leerling informatie krijgt over wat in de school gebeurt	3.8	20.1	76.1	1.6
V84_4	Dat men als leerling aan belangrijke beslissingen kan deelnemen	4.8	25.8	69.4	1.9

TABEL 34: BELANGRIJKHEID INFORMELE INSPRAAK CORRELATIEMATRIX

	V84_1	V84_2	V84_3
V84_2	.615		
V84_3	.546	.528	
V84_4	.522	.505	.609

TABEL 35 : LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR BELANGRIJKHEID INFORMELE
INSPRAAK

Uitspraken : belangrijkheid van ...	Ladingen	Alfa	Loevinger 's H*
Dat ook leerlingen om hun mening wordt gevraagd	.752	.784	.63
Dat er tijdens de les tijd is voor discussie met leerlingen en leerkrachten	.725	.791	.61
Dat men als leerling informatie krijgt over wat in de school gebeurt	.801	.783	.62
Dat men als leerling aan belangrijke beslissingen kan deelnemen	.784	.794	.62
Eigenwaarde	3.121		
Verklaarde variantie	52.01		
Cronbach's alfa		.832	
Schaalbaarheid (H)			.62
Rho*			.85

* voorwaarde van dubbele monotoniteit vervuld

TABEL 36: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) BELANG INFORMELE INSPRAAK

Maat	Waarde
N	6986
Missing	99
Gemiddelde	74.99
Standaardafwijking	16.61
Variantie	276.00

2.1.6. Evaluatie leden van leerlingenraad

Deze schaal peilt naar het beeld dat leerlingen hebben van de leden van de leerlingenraad en hun bedoelingen. Vindt men dat het leerlingen zijn die hun steentje willen bijdragen of zijn ze eerder uit op hun eigen belang? De verschillende stellingen werden gepuurd uit buitenlands onderzoek waarbij gevraagd werd waarom men al dan niet lid wordt van een leerlingenraad (Ballion, 1998; San Fabian Maroto, 1997).

TABEL 37: EVALUATIE LEDEN LEERLINGENRAAD FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item : leerlingen van de leerlingenraad zijn ...	-	-/+	+	Missing
V38_1	Leerlingen die verantwoordelijkheid opnemen	10.6	34.4	55.0	0.9
V38_2	Mouwvegers	61.1	25.2	13.7	1.2
V38_3	Leerlingen die bepaalde zaken willen realiseren	4.6	19.9	75.5	1.2
V38_4	Leerlingen die hun mening durven geven	16.8	34.6	48.6	1.3
V38_5	Populaire leerlingen	70.2	23.2	5.6	1.8
V38_6	Leerlingen die op de hoogte willen blijven	14.4	41.4	44.2	1.3
V38_7	Lievelingetjes van de leerkrachten	67.2	21.0	11.8	1.3
V38_8	Leerlingen die rekening houden met mening van anderen	17.1	42.0	40.9	1.2
V38_9	Leerlingen die goed zijn in zo'n zaken	17.9	46.5	35.6	1.0
V38_10	Strevers	58.8	24.6	16.6	1.0

TABEL 38: EVALUATIE LEDEN VAN LEERLINGENRAAD CORRELATIEMATRIX

	V38_1	V38_2	V38_3	V38_4	V38_5	V38_6	V38_7	V38_8	V38_9
V38_2	-.229								
V38_3	.435	-.259							
V38_4	.330	-.237	.367						
V38_5	.100	-.062	.044	.219					
V38_6	.321	-.151	.348	.256	.063				
V38_7	-.114	.579	-.193	-.200	.057	-.044			
V38_8	.324	-.338	.332	.332	.087	.291	-.267		
V38_9	.313	-.201	.279	.322	.191	.251	-.093	.403	
V38_10	-.142	.582	-.192	-.177	-.042	-.062	.613	-.260	-.114

TABEL 39: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR EVALUATIE LEDEN LEERLINGENRAAD

Uitspraken	Ladingen 1ste dimensie	Ladingen 2de dimensie	Alfa 1ste dimensie (Loevinger's H)*	Alfa 2de dimensie (Loevinger's H)*
Leerlingen die verantwoordelijkheid opnemen	.681	-.035	.700 (.38)	-
Mouwvegers	-.149	.789	-	.758 (.61)
Leerlingen die bepaalde zaken willen realiseren	.650	-.134	.697 (.42)	-
Leerlingen die hun mening durven geven	.630	-.111	.711 (.35)	-
Populaire leerlingen	.349	.136	-	-
Leerlingen die op de hoogte willen blijven	.639	.075	.723 (.32)	-
Lievelingetjes van de leerkrachten	.051	.876	-	.733 (.64)
Leerlingen die rekening houden met mening van anderen	.579	-.262	.702 (.37)	-
Leerlingen die goed zijn in zo'n zaken	.662	.004	.712 (.36)	-
Strevers	.015	.854	-	.734 (.63)
Eigenwaarde	3.287	1.686		
Verklaarde variantie	32.87	16.86		
Cronbach's alfa			.744	.812
H			.37	.62
Rho			.75	.82
Correlatie 1ste en 2de dimensie = .20				

* Voorwaarde van dubbele monotoniteit vervuld

TABEL 40: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) POSITIEVE EVALUATIE LEDEN LEERLINGENRAAD

Maat	Waarde
N	5611
Missing	1474
Gemiddelde	60.11
Standaardafwijking	14.62
Variantie	213.77

TABEL 41: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) NEGATIEVE EVALUATIE LEDEN LEERLINGENRAAD

Maat	Waarde
N	5611
Missing	1474
Gemiddelde	33.30
Standaardafwijking	23.92
Variantie	572.25

2.1.7. Evaluatie werking leerlingenraad

Deze schaal handelt over de werking van de leerlingenraad in de schoolcontext. Hebben de leerlingen de indruk dat de leerlingenraad eigenlijk tot iets bijdraagt of zijn ze er van overtuigd dat de leerlingenraad een zoethoudertje is? Deze schaal steunt gedeeltelijk op een onderzoek van de Koning Boudewijnstichting (Van Dinter, 1999), maar is aangevuld met eigen items.

TABEL 42: EVALUATIE WERKING LEERLINGENRAAD FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V41_1	De leerlingenraad bereikt goede resultaten	26.1	50.2	23.7	1.3
V41_2	De andere leerlingen zijn meestal tevreden met de werking van de leerlingenraad	24.8	50.5	24.7	1.5
V41_3	De leden van de leerlingenraad krijgen voldoende kansen om het verslag van de raad bij de andere leerlingen toe te lichten	40.0	30.5	29.5	1.6
V41_4	De leerlingenraad heeft een positieve invloed op het leven op school	23.5	46.5	30.0	1.5
V41_5	Er is voldoende hulp en steun vanwege leerkrachten en/of directie om de leerlingenraad goed te doen werken	22.4	38.8	38.8	2.1
V41_6	De leden van de leerlingenraad krijgen genoeg informatie van de leerkrachten en directie om goede beslissingen te kunnen nemen	22.9	53.4	23.7	1.7
V41_7	De andere leerlingen zijn onverschillig over de manier waarop de leerlingenraad werkt	20.3	51.4	27.3	1.8

TABEL 43: EVALUATIE WERKING LEERLINGENRAAD CORRELATIEMATRIX

	V41_1	V41_2	V41_3	V41_4	V41_5	V41_6
V41_2	.642					
V41_3	.289	.294				
V41_4	.578	.532	.345			
V41_5	.443	.421	.312	.453		
V41_6	.423	.394	.334	.432	.613	
V41_7	-.127	-.137	-.107	-.116	-.072	-.065

TABEL 44: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR EVALUATIE WERKING
LEERLINGENRAAD

Uitspraken	Ladingen	Alfa
De leerlingenraad bereikt goede resultaten	.791	.724
De andere leerlingen zijn meestal tevreden met de werking van de leerlingenraad	.766	.731
De leden van de leerlingenraad krijgen voldoende kansen om het verslag van de raad bij de andere leerlingen toe te lichten	.548	.774
De leerlingenraad heeft een positieve invloed op het leven op school	.777	.726
Er is voldoende hulp en steun vanwege leerkrachten en/of directie om de leerlingenraad goed te doen werken	.740	.735
De leden van de leerlingenraad krijgen genoeg informatie van de leerkrachten en directie om goede beslissingen te kunnen nemen	.729	.737
De andere leerlingen zijn onverschillig over de manier waarop de leerlingenraad werkt	-.203	.816
Eigenwaarde	3.236	
Verklaarde variantie	46.24	
Cronbach's alfa (zonder v41_7 en v41_3)		.830

TABEL 45: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) EVALUATIE WERKING LEERLINGENRAAD

Maat	Waarde
N	6987
Missing	99
Gemiddelde	52.34
Standaardafwijking	15.38
Variantie	236.58

2.2. Maatschappijgebonden attitudes

2.2.1. Antidemocratische houdingen

De schaal voor anti-democratische houdingen werd ontwikkeld in het kader van TOR 98 (Smits, Elchardus & Hooghe, 2000) en heeft in dit onderzoek haar deugdelijkheid getoond. De schaal meet de steun voor het vertegenwoordigingsprincipe in de politiek. De uitspraken uit deze schaal zijn geïnspireerd op enkele geschriften, die in het kader van de discussie rond de Nieuwe Politieke Cultuur, kritiek formuleerden op het vertegenwoordigingsprincipe. De uitspraken werden daarbij voldoende algemeen gehouden.

TABEL 46: ANTIDEMOCRATISCHE HOUDINGEN : FREQUENTIEVERDELINGEN ALGEMEEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V21_1	Het parlement is een machteloze praatbarak, je kunt het beter afschaffen	51.1	35.4	13.5	1.0
V21_2	Men moet de politiek gewoon afschaffen en het land laten besturen door verstandige mensen	55.3	24.6	20.1	1.0
V21_3	Zonder politieke partijen zou het in ons land veel beter gaan	56.5	31.0	12.5	1.2
V21_4	Ik heb politiek niet nodig	33.5	30.5	36.0	1.1
V21_5	Politici zouden geen minister mogen worden	46.1	40.9	13.0	1.6
V21_6	Laat het land besturen door experts en specialisten, niet door politici.	39.0	39.4	21.6	1.3

TABEL 47: ANTIDEMOCRATISCHE HOUDINGEN CORRELATIEMATRIX ALGEMEEN

	V21_1	V21_2	V21_3	V21_4	V21_5
V21_2	.614				
V21_3	.569	.635			
V21_4	.515	.524	.541		
V21_5	.514	.526	.535	.469	
V21_6	.427	.539	.477	.403	.509

TABEL 48: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID ALGEMEEN

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Het parlement is een machteloze praatbarak, je kunt het beter afschaffen	.787	.840
Men moet de politiek gewoon afschaffen en het land laten besturen door verstandige mensen	.833	.829
Zonder politieke partijen zou het in ons land veel beter gaan	.814	.834
Ik heb politiek niet nodig	.739	.852
Politici zouden geen minister mogen worden	.763	.846
Laat het land besturen door experts en specialisten, niet door politici.	.714	.855
Eigenwaarde	3.613	
Verklaarde variantie	60.22%	
Cronbach's alfa		.866

TABEL 49: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) ANTIDEMOCRATISCHE HOUDINGEN ALGEMEEN

Maat	Waarde
N	7018
Missing	67
Gemiddelde	41.41
Standaardafwijking	21.12
Variantie	446.17

2.2.2. Harde repressie

Deze schaal, die meet hoe jongeren denken over de harde aanpak van misdadigers werd speciaal ontwikkeld voor het waardeonderzoek (Elchardus, Kavadias en Siongers, 1998). Het was geïnspireerd door de autoritarismeschaal van het verkiezingsonderzoek van 1991 (Carton, Swyngedouw, Billiet en Beerten, 1993). Deze schaal kende slechts een Cronbach's alfa van .69. Daarom werden items aan de oorspronkelijke schaal toegevoegd.

TABEL 50 : HARDE REPRESSIE FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V25_1	Alle misdrijven, hoe klein ook, zouden even hard aangepakt moeten worden	74.7	14.8	10.5	0.4
V25_2	Wat hij/zij ook gedaan heeft, iedereen moet recht hebben op een eerlijk proces	8.0	12.1	79.9	0.5
V25_3	In probleemwijken moet er een avondklok voor jongeren ingesteld worden	41.5	31.4	27.1	1.7
V25_4	De doodstraf zou terug ingevoerd moeten worden voor zware misdaden	37.1	18.7	44.2	0.7
V25_5	Verkrachters moeten gecastreerd worden	21.9	18.3	59.8	0.8
V25_6	Zware misdadigers verdienen geen proces	48.8	18.7	32.5	0.9
V25_7	Men moet zich niet schuldig voelen als men een inbreker zou doden	27.1	30.4	42.5	0.4
V25_8	Minderjarigen moeten voor zware misdaden opgesloten worden in gevangenissen, net zoals volwassenen.	43.0	28.4	28.6	0.3

TABEL 51: HARDE REPRESSIE CORRELATIEMATRIX

	V25_1	V25_2 (hercode)	V25_3	V25_4	V25_5	V25_6	V25_7
V25_2 (hercode)	.088						
V25_3	.196	.064					
V25_4	.213	.184	.248				
V25_5	.172	.115	.180	.386			
V25_6	.271	.373	.189	.367	.370		
V25_7	.190	.138	.173	.426	.299	.346	
V25_8	.250	.130	.198	.308	.196	.246	.259

TABEL 52: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR HARDE REPRESSIE

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Alle misdrijven, hoe klein ook, zouden even hard aangepakt moeten worden	.491	.707
Wat hij/zij ook gedaan heeft, iedereen moet recht hebben op een eerlijk proces (hercodering)	.414	.718
In probleemwijken moet er een avondklok voor jongeren ingesteld worden	.445	.715
De doodstraf zou terug ingevoerd moeten worden voor zware misdaden	.717	.661
Verkrachters moeten gecastreerd worden	.614	.688
Zware misdadigers verdienen geen proces	.709	.664
Men moet zich niet schuldig voelen als men een inbreker zou doden	.645	.682
Minderjarigen moeten voor zware misdaden opgesloten worden in gevangenissen, net zoals volwassenen.	.552	.698
Eigenwaarde Verklaarde variantie Cronbach's alfa	2.726 34.07%	.720

TABEL 53: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) HARDE REPRESSIE

Maat	Waarde
N	7067
Missing	18
Gemiddelde	44.69
Standaardafwijking	18.06
Variantie	326.12

2.2.3. Ethnocentrisme

De houding ten opzichte van migranten werd onderzocht aan de hand van een schaal ontwikkeld door Billiet e.a. (Billiet, Carton & Huys, 1990). Deze schaal werd verder bijgeschaafd voor het verkiezingsonderzoek van 1991. In het onderzoek naar de waardevorming op school werd deze schaal ook gebruikt en had ze een Cronbach's alfa van .92. In het waardeonderzoek werden de oorspronkelijke items reeds op enkele punten aangepast om meer afgestemd te worden op de onderzoeksgroep. Zo werd het item 'Migranten komen hier profiteren van onze sociale zekerheid' aangepast tot 'Migranten komen hier profiteren van de uitkeringen'. Het item 'Gastarbeiders zijn een gevaar voor de tewerkstelling van Belgen' werd vervangen door het item 'Gastarbeiders nemen ons werk af'.

In het huidig onderzoek werd er verder geschaafd aan deze vragen. Omdat de migrantenbevolking veel breder is dan 'gastarbeiders' en dit woord nogal sterk verouderd overkomt, werd beslist om gastarbeiders te vervangen door migrant. Bovendien wordt in de bijhorende uitleg de term 'migranten' niet langer uitgelegd als 'Turken en Marokkanen'.

TABEL 54: ETHNOCENTRISME FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V46_1	België had eigenlijk nooit vreemdelingen mogen binnenlaten	50.0	25.2	24.8	0.3
V46_2	Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen	50.0	28.0	22.0	0.3
V46_3	Vreemdelingen nemen ons werk af	51.9	27.5	20.6	0.5
V46_4	Migranten komen hier profiteren van de uitkeringen	34.3	30.4	35.3	1.2
V46_5	In sommige buurten doet de overheid te veel voor migranten en te weinig voor de Belgen	31.0	28.6	40.4	1.0
V46_6	Mensen uit verschillende culturen hebben best zo weinig mogelijk contact met elkaar	67.8	21.3	10.9	0.9
V46_7	Ik ben een racist	67.8	20.5	11.8	0.7
V46_8	Ik ben een antiracist	30.1	26.4	43.5	1.3
V46_9	We moeten er op toezien dat wij ons ras zuiver houden	67.6	19.7	12.7	1.0
V46_10	Migranten moeten onder elkaar huwen	61.9	21.1	17.0	0.7
V50_5	Migranten zijn in het algemeen wel te vertrouwen*	29.4	47.6	23.0	0.6

* Slechts aan 4104 leerlingen gevraagd

TABEL 55: ETNOCENTRISME CORRELATIEMATRIX

	V46_1	V46_2	V46_3	V46_4	V46_5	V46_6	V46_7	V46_8 Hercode	V46_9
V46_2	.747								
V46_3	.674	.685							
V46_4	.711	.720	.721						
V46_5	.622	.626	.625	.708					
V46_6	.583	.582	.542	.525	.501				
V46_7	.652	.652	.563	.599	.532	.555			
V46_8 (hercode)	.557	.557	.469	.537	.482	.425	.660		
V46_9	.633	.608	.585	.550	.516	.629	.604	.448	
V46_10	.576	.562	.524	.509	.468	.561	.544	.409	.710

TABEL 56: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR ETNOCENTRISME

Uitspraken	Ladingen	Alfa
België had eigenlijk nooit vreemdelingen mogen binnenlaten	.862	.922
Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen	.860	.923
Vreemdelingen nemen ons werk af	.814	.926
Migranten komen hier profiteren van de uitkeringen	.837	.924
In sommige buurten doet de overheid te veel voor migranten en te weinig voor de Belgen	.771	.928
Mensen uit verschillende culturen hebben best zo weinig mogelijk contact met elkaar	.745	.0929
Ik ben een racist	.805	.926
Ik ben een antiracist	.695	.933
We moeten er op toezien dat wij ons ras zuiver houden	.796	.927
Migranten moeten onder elkaar huwen	.742	.930
Eigenwaarde Verklaarde variantie Cronbach's alfa	6.310 63.10%	.934

TABEL 57: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) ETNOCENTRISME

Maat	Waarde
N	7064
Missing	22
Gemiddelde	38.83
Standaardafwijking	23.85
Variantie	568.97

2.2.4. Utilitair individualisme

Utilitair individualisme meet de mate waarin individuen hun eigen belangen nastreven. Het vertrekt vanuit de veronderstelling dat iedereen uit is op het vrijwaren van het eigenbelang en beklemtoont het belang van materieel succes. Deze schaal werd ontwikkeld in het kader van het onderzoek 'Soepel, flexibel en ongebonden' (Elchardus en Heyvaert) en heeft sedertdien haar deugdelijkheid bewezen.

TABEL 58: UTILITAIR INDIVIDUALISME FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V50_1	Men moet steeds zijn eigen plezier nastreven	71.2	20.5	8.3	0.6
V50_2	Wat telt zijn geld en macht, de rest zijn praatjes	68.0	22.6	9.4	0.8
V50_3	Iedereen moet maar eerst voor zichzelf zorgen	62.0	25.9	12.1	0.9
V50_4	De mensheid, onze naasten, solidariteit ... wat een onzin allemaal.	66.2	24.6	9.2	0.8

TABEL 59: UTILITAIR INDIVIDUALISME CORRELATIEMATRIX

	V50_1	V50_2	V50_3
V50_2	.422		
V50_3	.383	.465	
V50_4	.475	.518	.616

TABEL 60: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR UTILITAIR INDIVIDUALISME

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Men moet steeds zijn eigen plezier nastreven	.712	.774
Wat telt zijn geld en macht, de rest zijn praatjes	.767	.743
Iedereen moet maar eerst voor zichzelf zorgen	.796	.728
De mensheid, onze naasten, solidariteit ... wat een onzin allemaal.	.848	.688
Eigenwaarde	2.448	
Verklaarde variantie	61.204	
Cronbach's alfa		.787

TABEL 61: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) UTILITAIR INDIVIDUALISME

Maat	Waarde
N	7044
Missing	42
Gemiddelde	29.64
Standaardafwijking	19.45
Variantie	378.21

2.3 Persoonsgebonden attitudes

2.3.1. Autonomiestreven

De schaal voor autonomiestreven bouwde verder op de schaal die gehanteerd werd in het waardeonderzoek (Elchardus, Kavadias & Siongers, 1998). Deze items waren op zich weer schatplichtig aan de individualiseringsschaal van Gubbels e.a. (1991).

TABEL 62: AUTONOMIESTREVEN ALGEMEEN: FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V24_1	Ik wil kunnen doen en laten wat ik zelf wil	9.8	36.4	55.8	0.5
V24_2	Jezelf zijn betekent: geen rekening moeten houden met de samenleving	84.8	10.3	4.9	0.6
V24_3	Ik wil van niemand afhankelijk zijn	22.3	36.3	41.4	0.8
V24_4	Ik wil niet aan regels gebonden zijn	33.5	43.4	23.1	1.4
V24_5	In onze samenleving worden aan de vrijheid van het individu te veel beperkingen opgelegd	24.7	41.8	33.5	1.4
V24_6	Ik doe in de eerste plaats mijn eigen zin. Wat de anderen daarvan denken kan mij niet veel schelen	46.7	30.8	22.5	0.6
V24_7	Ik wil zelf kunnen uitmaken wat mag en niet mag	26.8	39.5	33.7	0.7
V24_8	Jezelf zijn betekent: onafhankelijk zijn	38.0	35.9	26.1	0.8

TABEL 63: AUTONOMIESTREVEN ALGEMEEN CORRELATIEMATRIX

	V24_1	V24_2	V24_3	V24_4	V24_5	V24_6	V24_7
V24_2	.195						
V24_3	.312	.180					
V24_4	.401	.282	.387				
V24_5	.232	.197	.198	.355			
V24_6	.302	.276	.240	.294	.226		
V24_7	.420	.211	.269	.408	.282	.350	
V24_8	.243	.237	.345	.263	.189	.256	.303

TABEL 64: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR AUTONOMIESTREVEN ALGEMEEN

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Ik wil kunnen doen en laten wat ik zelf wil	.654	.727
Jezelf zijn betekent: geen rekening moeten houden met de samenleving	.501	.748
Ik wil van niemand afhankelijk zijn	.604	.734
Ik wil niet aan regels gebonden zijn	.720	.713
In onze samenleving worden aan de vrijheid van het individu te veel beperkingen opgelegd	.533	.746
Ik doe in de eerste plaats mijn eigen zin. Wat de anderen daarvan denken kan mij niet veel schelen	.598	.736
Ik wil zelf kunnen uitmaken wat mag en niet mag	.687	.720
Jezelf zijn betekent: onafhankelijk zijn	.573	.739
Eigenwaarde	3.005	
Verklaarde variantie	37.561	
Cronbach's alfa		.759

TABEL 65: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) AUTONOMIESTREVEN ALGEMEEN

Maat	Waarde
N	7055
Missing	30
Gemiddelde	48.13
Standaardafwijking	15.36
Variantie	236.05

2.3.2. Negatief toekomstbeeld

Voor het meten van het toekomstbeeld hebben we gebruik gemaakt van de schaal uit het waardeonderzoek (Elchardus, Kavadias & Siongers, 1998). Zij werd ontworpen voor de tijdsbudgetonderzoeken bij werklozen (Elchardus et al., 1984) en is ten dele gebaseerd op een schaal van Winnubst (Winnubst, 1975).

TABEL 66: NEGATIEF TOEKOMSTBEELD FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V47_1	Mij lijkt de toekomst vaak hopeloos	56.9	27.6	15.5	0.6
V47_2	Het lijkt alsof ik in mijn leven geen doel heb	70.9	16.8	12.3	0.7
V47_3	De meeste van mijn toekomstplannen zijn nogal vaag	35.5	28.4	36.1	0.8
V47_4	Het is het beste om van de ene dag in de andere te leven	25.8	31.9	42.3	1.0
V47_5	Ik zie mijn toekomst vaak somber in	64.0	22.1	13.9	0.8
V47_6	De toekomst is te onzeker om ver vooruit te kunnen plannen	22.2	30.3	47.5	0.6

TABEL 67: NEGATIEF TOEKOMSTBEELD CORRELATIEMATRIX

	V47_1	V47_2	V47_3	V47_4	V47_5
V47_2	.636				
V47_3	.321	.451			
V47_4	.235	.249	.293		
V47_5	.599	.639	.398	.229	
V47_6	.349	.357	.447	.389	.400

TABEL 68: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR NEGATIEF TOEKOMSTBEELD

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Mij lijkt de toekomst vaak hopeloos	.767	.757
Het lijkt alsof ik in mijn leven geen doel heb	.816	.742
De meeste van mijn toekomstplannen zijn nogal vaag	.674	.773
Het is het beste om van de ene dag in de andere te leven	.501	.809
Ik zie mijn toekomst vaak somber in	.800	.747
De toekomst is te onzeker om ver vooruit te kunnen plannen	.673	.769
Eigenwaarde	3.052	
Verklaarde variantie	50.864	
Cronbach's alfa (zonder v47_4)		.808

TABEL 69: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) NEGATIEF TOEKOMSTBEELD

Maat	Waarde
N	7043
Missing	42
Gemiddelde	41.06
Standaardafwijking	19.73
Variantie	389.11

2.3.3. Zelfbeeld

In het waardeonderzoek (Elchardus, Kavadias & Siongers, 1998) werd voor het meten van het positief zelfbeeld van leerlingen vertrokken van de schaal voor positief zelfbeeld van Brutsaert (1986). Brutsaert ontwikkelde uit Rosenbergs 'self-esteem'-schaal (Rosenberg 1965) en de 'Revised Janis Field scale' (Eagle, 1967) een eigen meetinstrument om het positief zelfbeeld van laatstejaars uit het basisonderwijs te meten. De schaal van Brutsaert werd echter beperkt tot 4 items om herhalingen te voorkomen. In het waardeonderzoek werd tevens het algemeen welbevinden bij deze schaal opgenomen, waardoor de Cronbach's alfa van de schaal steeg.

TABEL 70: POSITIEF ZELFBEELD FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V52_1	Ik vind mezelf best ok	8.0	33.4	59.6	0.4
V52_2	Ik vind dat ik een aantal goede kwaliteiten heb	3.7	21.4	74.9	0.5
V52_3	Ik vind dat ik trots kan zijn op wie ik ben	9.0	35.9	55.1	0.5
V52_4	Algemeen genomen voel ik me een mislukkeling	79.5	15.2	5.3	0.5
V53	Algemeen welbevinden	4.7	24.0	71.3	0.8

TABEL 71: POSITIEF ZELFBEELD CORRELATIEMATRIX

	V52_1	V52_2	V52_3	V52_4
V52_2	.606			
V52_3	.672	.629		
V52_4	.509	.417	.508	
V53	.366	.251	.364	.419

TABEL 72: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR POSITIEF ZELFBEELD

Uitspraken	Ladingen	Alfa	Loevinger's H
Ik vind mezelf best ok	.846	.753	0.71
Ik vind dat ik een aantal goede kwaliteiten heb	.778	.784	0.70
Ik vind dat ik trots kan zijn op wie ik ben	.852	.751	0.72
Algemeen genomen voel ik me een mislukkeling	.742	.792	
Algemeen welbevinden	.582	.831	
Eigenwaarde	2.935		H = 0.71
Verklaarde variantie	58.70		Rho=0.85
Cronbach's alfa (zonder v52_4 en v53)		.837	

TABEL 73: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) POSITIEF ZELFBEELD

Maat	Waarde
N	7058
Missing	27
Gemiddelde	66.41
Standaardafwijking	17.26
Variantie	298.04

2.3.4. Relatie met ouders

Dit is een verkorte versie van een schaal ontwikkeld door Frits Van Wel (1993). In het onderzoek naar de waardevorming op school (Elchardus, Kavadias & Siongers, 1998) bleek deze korte versie uiteen te vallen in twee dimensies (relatie met vader en relatie met moeder). Deze twee subschalen hadden een voldoende interne consistentie. De Cronbach's alfa voor de relatie met vader bedroeg .68 en die voor de schaal voor relatie met moeder was .66.

TABEL 74: RELATIE MET OUDERS FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V20_1	Ik heb vaak ruzie met mijn vader	65.7	22.7	11.6	0.6
V20_2	Ik hou mij er aan als mijn vader me iets verbiedt	16.0	39.2	44.8	0.7
V20_3	Ik heb het gevoel dat mijn vader me helemaal niet begrijpt	58.8	22.9	18.3	1.2
V20_4	Van mijn vader kan ik nog veel leren	11.0	23.2	65.8	0.9
V20_5	Ik kan ontzettend goed met mijn vader praten	32.5	36.3	31.2	1.9
V20_6	Mijn vader zou me altijd steunen	12.5	22.2	65.3	1.0
V20_7	Ik heb vaak ruzie met mijn moeder	65.0	22.4	12.6	0.6
V20_8	Ik hou mij er aan als mijn moeder me iets verbiedt	17.2	38.9	43.9	0.7
V20_9	Ik heb het gevoel dat mijn moeder me helemaal niet begrijpt	67.2	19.9	12.9	0.8
V20_10	Van mijn moeder kan ik nog veel leren	10.5	28.8	60.7	0.8
V20_11	Ik kan ontzettend goed met mijn moeder praten	15.0	28.9	56.1	0.6
V20_12	Mijn moeder zou me altijd steunen	6.9	16.0	77.1	0.4

TABEL 75: RELATIE OUDERS CORRELATIEMATRIX

	V20_1 (hercode)	V20_2	V20_3 (hercode)	V20_4	V20_5	V20_6	V20_7 (hercode)	V20_8	V20_9 (hercode)	V20_10	V20_11	V20_12
V20_2	.262											
V20_3 (hercode)	.570	.234										
V20_4	.350	.248	.405									
V20_5	.470	.231	.569	.448								
V20_6	.360	.214	.391	.378	.436							
V20_7 (hercode)	.291	.136	.199	.086	.132	.131						
V20_8	.083	.609	.078	.078	.086	.099	.314					
V20_9 (hercode)	.155	.140	.286	.093	.124	.131	.509	.277				
V20_10	.114	.182	.156	.333	.179	.198	.314	.314	.366			
V20_11	.068	.169	.124	.124	.211	.164	.444	.323	.538	.463		
V20_12	.102	.141	.113	.152	.137	.465	.322	.240	.339	.359	.478	

TABEL 76: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR RELATIE OUDERS

Uitspraken	Ladingen 1ste dimensie	Ladingen 2de dimensie	Alfa
Ik heb vaak ruzie met mijn vader		-.755	.780
Ik hou mij er aan als mijn vader me iets verbiedt	.368	.332	.806
Ik heb het gevoel dat mijn vader me helemaal niet begrijpt		-.792	.796
Van mijn vader kan ik nog veel leren		.677	.802
Ik kan ontzettend goed met mijn vader praten		.787	.797
Mijn vader zou me altijd steunen		.640	.799
Ik heb vaak ruzie met mijn moeder	-.674		.800
Ik hou mij er aan als mijn moeder me iets verbiedt	.628		.807
Ik heb het gevoel dat mijn moeder me helemaal niet begrijpt	-.722		.799
Van mijn moeder kan ik nog veel leren	.635		.799
Ik kan ontzettend goed met mijn moeder praten	.793		.797
Mijn moeder zou me altijd steunen	.629		.801
Eigenwaarde Verklaarde variantie Cronbach's alfa	3.016 25.13%	2.886 24.05%	.814

2.3.4.1. Relatie met vader

TABEL 77: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR RELATIE MET VADER

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Ik heb vaak ruzie met mijn vader (hercodering)	.748	.738
Ik hou mij er aan als mijn vader me iets verbiedt	.456	.798
Ik heb het gevoel dat mijn vader me helemaal niet begrijpt (hercodering)	.793	.724
Van mijn vader kan ik nog veel leren	.677	.756
Ik kan ontzettend goed met mijn vader praten	.784	.727
Mijn vader zou me altijd steunen	.668	.759
Eigenwaarde 1ste dimensie Verklaarde variantie Cronbach's alfa	2.915 48.58%	.784

TABEL 78: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) RELATIE MET VADER

Maat	Waarde
N	6727
Missing	358
Gemiddelde	63.72
Standaardafwijking	18.92
Variantie	358.04

2.3.4.2. Relatie met moeder

TABEL 79: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR RELATIE MET MOEDER

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Ik heb vaak ruzie met mijn moeder (hercodering)	.707	.749
Ik hou mij er aan als mijn moeder me iets verbiedt	.560	.781
Ik heb het gevoel dat mijn moeder me helemaal niet begrijpt (hercodering)	.747	.738
Van mijn moeder kan ik nog veel leren	.674	.757
Ik kan ontzettend goed met mijn moeder praten	.803	.719
Mijn moeder zou me altijd steunen	.656	.763
Eigenwaarde	2.902	
Verklaarde variantie	48.364	
Cronbach's alfa		.785

TABEL 80: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) RELATIE MET MOEDER

Maat	Waarde
N	6971
Missing	115
Gemiddelde	68.02
Standaardafwijking	18.15
Variantie	329.32

2.3.5. Zelfzekerheid

Deze schaal is ontleend aan het verkiezingsonderzoek van het Interuniversitair Steunpunt voor Politieke Opinie-onderzoek in 1991 (Carton, Swyngedouw, Billiet & Beerten, 1993), alwaar het leiderschap heette.

TABEL 81: ZELFZEKERHEID FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V88_1	Ik reken er gewoonlijk op dat ik succesvol ben	20.5	50.1	29.4	1.5
V88_2	Ik hou ervan verantwoordelijkheid op te nemen	17.6	43.9	38.5	1.6
V88_3	Ik hou ervan om leiding te nemen in een groep die dingen tesamen doet	33.8	41.7	24.4	1.7
V88_4	Ik stel regelmatig vast dat ik voor anderen als een voorbeeld dien	41.2	44.8	14.0	1.5
V88_5	Ik ben meestal onzeker over hoe ik mij zou moeten gedragen	34.6	40.7	24.7	1.5

TABEL 82: ZELFZEKERHEID CORRELATIEMATRIX

	V84_1	V84_2	V84_3	V84_4
V84_2	.294			
V84_3	.300	.540		
V84_4	.325	.303	.454	
V84_5	-.135	-.110	-.125	-.110

TABEL 83: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR ZELFZEKERHEID

Uitspraken	Ladingen	Alfa
Ik reken er gewoonlijk op dat ik succesvol ben	.624	.594
Ik hou ervan verantwoordelijkheid op te nemen	.740	.552
Ik hou ervan om leiding te nemen in een groep die dingen tesamen doet	.806	.510
Ik stel regelmatig vast dat ik voor anderen als een voorbeeld dien	.706	.566
Ik ben meestal onzeker over hoe ik mij zou moeten gedragen	-.296	.704
Eigenwaarde	2.173	
Verklaarde variantie	43.47	
Cronbach's alfa (zonder v88_5)		.704

TABEL 84: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) ZELFZEKERHEID

Maat	Waarde
N	6984
Missing	101
Gemiddelde	49.41
Standaardafwijking	15.88
Variantie	252.32

2.3.6. Vriendschap

De schaal voor de betekenis van vrienden is gebaseerd op drie schalen. De eerste schaal betreft de betekenis die jongeren toekennen aan vrienden en wat ze belangrijk vinden binnen vriendschapsrelaties (Elchardus, Kavadias & Siongers, 1999). De twee andere schalen hebben betrekking op eventuele peergroepdruk : het belang van muziek en het belang van kledij in vriendschapsrelaties. De twee laatste schalen zijn overgenomen uit een onderzoek van Sikkema (1988). De items werden aangevuld met uitspraken die genomen zijn uit de interviews uit het kwalitatief luik van het onderzoeksproject PBO97/116/15 en uitspraken uit een schaal ontwikkeld door Frits Van Wel (1993).

TABEL 85: VRIENDSCHAP FREQUENTIEVERDELINGEN (IN PERCENTAGES)

Var	Item	-	-/+	+	Missing
V60_1	Een echte vriend(in) respecteert mijn mening	2.5	8.0	89.5	0.3
V60_2	Een goede vriend of vriendin heb je voor het leven	8.7	24.0	67.3	0.5
V60_3	Van mijn vriend(in) leer ik veel.	5.3	38.3	56.4	0.9
V60_4	Ik doe echt alles samen met mijn vriend(in)	28.8	42.9	28.3	2.7
V60_5	Het is leuk om dezelfde soort kleren aan te hebben als je vrienden of vriendinnen.	54.2	31.5	14.3	1.1
V60_6	Vaak heb ik dezelfde opvattingen als mijn vriend(in)	11.5	34.6	53.9	0.6
V60_7	Tegen je beste vriend of vriendin kan je alles vertellen	5.4	14.8	79.8	0.7
V60_8	Ik vertrouw mijn vriend(in) in alles	8.3	23.9	67.8	0.9
V60_9	Ik zou mijn beste vriend(in) nooit laten vallen, ongeacht wat hij/zij gedaan heeft	11.4	32.0	56.6	0.8
V60_10	Mijn vrienden en vriendinnen vinden dezelfde soort muziek goed als ik	19.4	34.2	46.4	1.2
V60_11	Een goede vriend(in) is voor mij belangrijker dan het halen van goede punten	14.8	31.7	53.5	0.8
V60_12	Zoals mijn vriend(in) is, wil ik ook zijn	48.1	39.6	12.3	1.0
V60_13	Een goede vriend of vriendin is beter dan 10 kennissen	7.2	24.8	68.0	1.0
V60_14	Ik kan ontzettend goed met mijn beste vriend(in) praten	2.7	17.6	79.7	1.5
V60_15	Een goede vriend(in) vindt dezelfde soort kleren goed als ik	33.2	40.2	26.6	1.5
V60_16	Je kan alleen maar beste vriend(in) zijn van iemand die ongeveer even oud is als jezelf	73.5	17.5	9.0	0.8
V60_17	Bij mijn vriend(in) kan ik altijd terecht, ook als het even minder gaat	2.8	15.4	81.8	0.8

TABEL 86: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR RELATIE OUDERS

Uitspraken	Ladingen 1ste dimensie	Ladingen 2de dimensie	Alfa 1 ^{ste} dimen sie	Alfa 2de dimen sie
Een echte vriend(in) respecteert mijn mening	.483		.830	
Een goede vriend of vriendin heb je voor het leven	.569		.822	
Van mijn vriend(in) leer ik veel.	.577		.821	
Ik doe echt alles samen met mijn vriend(in)	.495	.479	.824	.635
Het is leuk om dezelfde soort kleren aan te hebben als je vrienden of vriendinnen.		.664		.635
Vaak heb ik dezelfde opvattingen als mijn vriend(in)		.497		.650
Tegen je beste vriend of vriendin kan je alles vertellen	.757		.809	
Ik vertrouw mijn vriend(in) in alles	.774		.806	
Ik zou mijn beste vriend(in) nooit laten vallen, ongeacht wat hij/zij gedaan heeft	.582		.822	
Mijn vrienden en vriendinnen vinden dezelfde soort muziek goed als ik		.614		.640
Een goede vriend(in) is voor mij belangrijker dan het halen van goede punten	.423		.836	
Zoals mijn vriend(in) is, wil ik ook zijn		.630		.640
Een goede vriend of vriendin is beter dan 10 kennissen	.529		.826	
Ik kan ontzettend goed met mijn beste vriend(in) praten	.772		.809	
Een goede vriend(in) vindt dezelfde soort kleren goed als ik		.733		.615
Je kan alleen maar beste vriend(in) zijn van iemand die ongeveer even oud is als jezelf		.395		.707
Bij mijn vriend(in) kan ik altijd terecht, ook als het even minder gaat	.728		.814	
Eigenwaarde	4.85	1.92		
Verklaarde variantie	28.51%	11.28%		
Correlatie 1ste en 2de dimensie	.22			
Cronbach's alfa (zonder v60_11 en zonder v60_4)			.835	
Cronbach's alfa (zonder v60_16)				.707

TABEL 87: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) VRIENDSCHAP ALS VERTROUWEN

Maat	Waarde
N	7122
Missing	22
Gemiddelde	73.01
Standaardafwijking	13.85
Variantie	191.85

TABEL 88: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) VRIENDSCHAP ALS GELIJKENIS

Maat	Waarde
N	7117
Missing	27
Gemiddelde	49.13
Standaardafwijking	15.18
Variantie	230.54

2.4. Tweede orde analyse

TABEL 89: LADINGEN TWEDE ORDE ANALYSE (STRUCTUURMATRIX)

Schaal	1 ^{ste} dimensie	2de dimensie	3de dimensie
Informeel schoolklimaat	.774	.014	-.089
Informeel klasklimaat	.703	-.138	-.223
Evaluatie werking lnraad	.674	.014	-.022
Schoolaliënatie	-.726	.272	.168
Positieve evaluatie leden lnraad	.522	-.164	-.019
Schoolwelbevinden	.534	-.280	-.466
Etnocentrisme	-.124	.762	-.070
Utilitair individualisme	-.243	.674	.045
Harde repressie	-.002	.690	-.103
Negatieve evaluatie leden lnraad	-.418	.540	.029
Antidemocratische houding	-.152	.531	.258
Belangrijkheid informele inspraak	-.095	-.340	-.118
Negatief toekomstbeeld	-.146	.152	.698
Positief zelfbeeld	-.027	.009	-.683
Relatie met vader	.263	-.068	-.543
Relatie met moeder	.287	-.114	-.496
Autonomie	-.359	.325	.291
Zelfzekerheid	-.133	.060	-.471
Eigenwaarde	3.726	2.028	1.700
Verklaarde variantie	20.70	11.27	9.43

TABEL 90: CORRELATIES TUSSEN DIMENSIES

	2de dimensie	3de dimensie
1ste dimensie	-.183	-.144
2de dimensie		.109

TABEL 91: CRONBACH'S ALFA VAN DE TWEDE ORDE ANALYSES

Schaal	1ste dimensie	2de dimensie	3de dimensie
Informeel schoolklimaat	.696		
Informeel klasklimaat	.707		
Evaluatie werking lnraad	.732		
Schoolaliënatie (omgecodeerd)	.715		
Positieve evaluatie leden lnraad	.761		
Schoolwelbevinden	.752		
Etnocentrisme		.539	
Utilitair individualisme		.599	
Harde repressie		.588	
Negatieve evaluatie leden lnraad		.647	
Antidemocratische houding		.652	
Belangrijkheid inspraak			
Negatief toekomstbeeld (omgecodeerd)			.462
Positief zelfbeeld			.542
Relatie met vader			.473
Relatie met moeder			.513
Autonomie (omgecodeerd)			
Zelfzekerheid			
Cronbach's alfa	.763	.659	.571

2.4.1. Kenmerken somschalen tweede orde

TABEL 92: MATEN VOOR SOMSCHAAL SCHOOLKLIMAAT

	4des	6des	Algemeen
Gemiddelde	50.8	51.4	50.98
Missing	64	33	96
Standaardafwijking	11.7	11.0	11.42
Variantie	137.28	121.64	115.16

TABEL 93: MATEN VOOR SOMSCHAAL NIEUWE BREUKLIJN

	4des	6des	Algemeen
Gemiddelde	38.99	36.8	37.97
Missing	8	2	10
Standaardafwijking	13.9	14.3	14.20
Variantie	193.56	204.47	201.57

TABEL 94: MATEN VOOR SOMSCHAAL PERSOONLIJK WELBEVINDEN

	4des	6des	Algemeen
Gemiddelde	63.7	64.9	64.26
Missing	30	24	54
Standaardafwijking	12.59	11.9	12.29
Variantie	158.54	141.63	150.95

2.4.2. Correlaties tweede orde schalen

TABEL 95: CORRELATIES TWEDE ORDE SOMSCHALEN

	Nieuwe breuklijn	Persoonlijk welbevinden
Schoolklimaat	-.302	.292
Persoonlijk welbevinden	-.085	

2.5. Perceptie participatie- en inspraakmogelijkheden op school

2.5.1. Participatiekanalen

TABEL 96 : BESTAAN VAN PARTICIPATIEKANAAL OP SCHOOL FREQUENTIEVERDELINGEN

Variabele	Item	Bestaat niet op school	Bestaat op school	N valid
V70_2	Klasdagen	25.6	74.4	6931
V70_3	Werkgroep	33.3	66.7	6883
V70_7	Valvas	43.4	56.6	6789
V70_5	Enquête	50.8	49.2	6935
V70_8	Referendum	64.6	35.4	6871
V70_1	Klasuur	72.9	27.1	6978

TABEL 97: SCHAALBAARHEIDSINDEXEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE ITEMS EN SCHAAL VOOR PARTICIPATIEKANALEN

Kanalen	Gemiddelde (1=bestaat, 2 = bestaat niet)	Loevingers' H
Klasdagen	1.26	0.31
Werkgroep	1.34	0.37
Valvas	1.44	0.34
Enquête	1.51	0.39
Referendum	1.65	0.49
Klasuur	1.74	0.44
H schaal		0.39
Rho*		0.68

* voorwaarde van dubbele monotoniteit is vervuld

2.5.2. Extracurriculaire activiteiten

TABEL 98 : BESTAAN VAN EXTRACURRICULAIRE ACTIVITEITEN OP SCHOOL FREQUENTIEVERDELINGEN

Variabele	Item	Bestaat niet op school	Bestaat op school	N valid
V80	Wetenschappelijke	88.1	11.9	7039
V76	Sociale	57.0	43.0	7028
V79	Culturele	45.3	54.7	7051
V81	Ontspannende	27.2	72.8	7062
V75	Sport	25.7	74.3	7078

TABEL 99: SCHAALBAARHEIDSINDEXEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE ITEMS EN SCHAAL VOOR AANWEZIGHEID EXTRACURRICULAIRE ACTIVITEITEN OP SCHOOL

Kanalen	Gemiddelde (0=niet aanwezig, 1 = aanwezig)	Loevingers' H
Wetenschappelijke	0.12	0.52
Sociale	0.43	0.48
Culturele	0.55	0.46
Ontspannende	0.73	0.36
Sport	0.74	0.37
H schaal		0.43
Rho*		0.63

* voorwaarde van dubbele monotoniteit is vervuld

2.5.3. Leefthema's

TABEL 100 : INSpraak IN LEEFTHEMA'S FREQUENTIEVERDELINGEN

Variabele	Item	Inspraak	Geen inspraak	Weet niet	N valid
V72_14	Schoolkrantje	50.3	21.4	18.3	6696
V72_12	Schoolproblemen	50.2	34.2	15.7	6763
V72_11	Inrichting	35.7	49.7	14.6	6729
V72_15	Themadagen	31.6	52.0	16.5	6688

TABEL 101: SCHAALBAARHEIDSINDEXEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE ITEMS EN SCHAAL VOOR INSpraak LEEFTHEMA'S OP SCHOOL

Kanalen	Gemiddelde (1=inspraak, 2=geen inspraak)	Loevingers' H
Schoolkrantje	1.46	0.34
Schoolproblemen	1.51	0.38
Inrichting	1.66	0.34
Themadagen	1.68	0.33
H schaal		0.35
Rho*		0.59

* voorwaarde van dubbele monotoniteit is vervuld

2.5.4. Leerthema's

TABEL 102: INSPRAAK IN LEERTHEMA'S FREQUENTIEVERDELINGEN

Variabele	Item	Inspraak	Geen inspraak	Weet niet	N valid
V72_9	Examenrooster	36.3	57.4	6.3	6726
V72_16	Schoolvoorzieningen	27.1	58.8	14.2	6727
V72_1	Schoolreglement	15.7	69.4	14.9	6748
V72_3	Veiligheid	15.0	66.2	18.8	6786
V72_4	Manier van lesgeven	13.8	75.6	10.6	6743
V72_8	Inhoud lessen	11.7	79.4	8.9	6757

TABEL 103: SCHAALBAARHEIDSINDEXEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE ITEMS EN SCHAAL VOOR INSPRAAK LEERTHEMA'S OP SCHOOL

Kanalen	Gemiddelde (1=inspraak, 2=geen inspraak)	Loevingers' H
Examenrooster	1.69	0.46
Schoolvoorzieningen	1.74	0.44
Schoolreglement	1.86	0.54
Veiligheid	1.86	0.54
Manier van lesgeven	1.88	0.56
Inhoud lessen	1.90	0.60
H schaal		0.52
Rho*		0.79

* voorwaarde van dubbele monotoniciteit is vervuld

2.6. Beoordeling participatiekanalen

TABEL 104: BEOORDELING PARTICIPATIEKANALEN PERCENTAGEVERDELING

Variabele	Item	Slecht	Tussen beide	Goed	N valid
V70_1	Klasuur	30.2	44.6	25.2	1893
V70_2	Klasdagen	27.8	36.5	35.7	5160
V70_3	Werkgroepen	34.1	44.9	21.0	4588
V70_6	Ideeënbus	47.2	37.9	14.8	4558
V70_9	Vertrouwensleerlingen	35.7	42.7	21.6	2430
V70_10	Vertrouwensleerkrachten	25.7	39.5	34.8	5314
V70_7	Valvas	35.0	40.1	24.9	3844
V70_8	Referendum	47.2	40.3	12.4	2431
V70_5	Enquête	44.2	42.0	13.7	3415
V70_4	Tijdschrift	32.2	39.1	28.7	4689

TABEL 105: EVALUATIE PARTICIPATIEKANALEN CORRELATIEMATRIX

	V70_2	V70_3	V70_4	V70_5	V70_6	V70_7	V70_8	V70_9	V70_10
V70_1	.469	.339	.185	.230	.195	.212	.291	.214	.181
V70_2		.430	.192	.259	.156	.216	.271	.209	.211
V70_3			.420	.351	.287	.325	.322	.280	.244
V70_4				.352	.320	.312	.285	.268	.248
V70_5					.455	.372	.448	.345	.289
V70_6						.468	.406	.357	.344
V70_7							.411	.377	.328
V70_8								.485	.340
V70_9									.530

TABEL 106: LADINGEN EN BETROUWBAARHEID VAN DE SCHAAL VOOR EVALUATIE PARTICIPATIEKANALEN

Uitspraken	Ladingen 1ste dimensie	Ladingen 2de dimensie	Alfa 1ste dimensie	Alfa 2de dimensie
Klasuur	.802	.108	.606	
Klasdagen	.839	.141	.516	
Werkgroepen	.629	.399	.646	
Ideeënbus	.221	.746		.800
Vertrouwensleerlingen	.141	.746		.810
Vertrouwensleerkrachten	-.034	.720		.826
Valvas	.205	.708		.809
Referendum	.398	.670		.803
Enquête	.361	.627		.807
Tijdschrift	.269	.578		.826
Eigenwaarde	4.459	1.222		
Verklaarde variantie	45.49	12.22		
Cronbach's alfa			.689	.834

TABEL 107: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) EVALUATIE VERBONDENHEIDSKANALEN

Maat	Waarde
N	4079
Missing	3065
Gemiddelde	46.39
Standaardafwijking	22.08
Variantie	487.68

TABEL 108: BESCHRIJVING VAN SOMSCHAAL (0-100) PROBLEEMOPLOSSENDE EN INFORMERENDE KANALEN

Maat	Waarde
N	3684
Missing	3460
Gemiddelde	43.28
Standaardafwijking	18.07
Variantie	326.39

3. Participatie op schoolniveau

3.1. Participatiegraad extracurriculum

TABEL 109: CORRELATIEMATRIX DEELNAME EXTRACURRICULAIRE ACTIVITEITEN (SCHOOLNIVEAU)

	% sportact	% socact	% econact	% techact	%cultact	% wetact
% socact	.372					
% econact	.025	.221				
% techact	.153	-.031	.100			
% cultact	.588	.619	.114	-.003		
% wetact	.379	.153	.045	.176	.332	
% ontact	.352	.476	.093	.175	.493	.291

TABEL 110: LADINGEN FACTORANALYSE PERCENTAGE DEELNAME AAN ACTIVITEITEN OP SCHOOLNIVEAU

Schaal	Ladingen
Percentage deelname sportactiviteiten	.739
Percentage deelname sociale activiteiten	.740
Percentage deelname economische activiteiten	.227
Percentage deelname technische activiteiten	.193
Percentage deelname culturele activiteiten	.847
Percentage deelname wetenschappelijke activiteiten	.541
Percentage deelname ontspanningsactiviteiten	.724
Eigenwaarde	2.717
Verklaarde variantie	38.81

3.2. Graad voor schoolachterstand

TABEL 111: CORRELATIEMATRIX MATEN SCHOOLACHTERSTAND (SCHOOLNIVEAU)

	Ooit c- attest	Gemiddelde leeftijd 6des	Gemiddelde leeftijd 4des
Ooit b-attest	.597	.666	.688
Ooit c-attest		.852	.851
Gemiddelde leeftijd zesdes			.745

TABEL 112: LADINGEN FACTORANALYSE SCHOOLACHTERSTAND OP SCHOOLNIVEAU

Schaal	1ste dimensie
Gemiddelde leeftijd 4des	.916
Gemiddelde leeftijd 6des	.920
Percentage ooit c-attest	.926
Percentage ooit b-attest	.810
Eigenwaarde	3.198
Verklaarde variantie	79.96

4 Een (ietwat minder) intuïtieve inleiding op multilevelmodellen¹

Er zijn twee problemen waarmee we rekening moeten houden als we schoolgegevens verzamelen. In de eerste plaats zijn de gegevens niet altijd onmiddellijk vergelijkbaar. Enquêtegegevens van leerlingen zijn gegevens verzameld op het niveau van de individuele leerling. Schoolkenmerken daarentegen zijn zogenaamde ‘geaggregeerde gegevens’. Het gaat om kenmerken die voor alle leerlingen van één school dezelfde zijn. De schoolgrootte blijft dezelfde voor elke leerling van een school. Als we schoolkenmerken in onze modellen betrekken, berekend op de individuele leerlingenkenmerken, dan leidt dit tot een onderschatting van de standaardfouten van de effectparameters. Alle leerlingen van eenzelfde school hebben immers dezelfde waarde op de relevant geachte schoolkenmerken (Goldstein, 1995: 25-26). Het tweede probleem waar we rekening mee moeten houden, heeft te maken met het intrinsiek karakter van scholen. Leerlingen binnen een school zijn homogener dan leerlingen van andere scholen. Deze homogeniteit kan te wijten zijn aan de aselecte verdeling van leerlingen over de scholen, aan de wederzijdse beïnvloeding van leerlingen of aan de impact van schoolkenmerken.

Een deel van de homogeniteit van leerlingen binnen scholen is te wijten aan hetgeen men ‘zelfselectie’ zou kunnen noemen: leerlingen zijn niet toevallig over de scholen verdeeld. Ouders hebben bepaalde preferenties voor scholen. Dit heeft tot gevolg dat een individuele school geen precieze afspiegeling is van de maatschappij. Deze ongelijke verdeling van achtergrondkenmerken bepaalt voor een deel het schoolgemiddelde op een houding. Indien een houding beïnvloed zou worden door de sociaal economische status van een persoon kan men verwachten dat een concentratie van leerlingen met dezelfde status een invloed heeft op de gemiddelde schoolscore. We moeten in staat zijn om het effect van de

¹ Deze tekst is integraal overgenomen uit : ELCHARDUS, M., KAVADIAS, D., SIONGERS, J.(1998), *Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren ?*, Tor-rapport 1998/15, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit van Brussel. Met dank aan de auteurs.

individuele kenmerken los te koppelen van het effect van de 'clustering' van respondenten en de concentratie van kenmerken. We moeten als het ware de 'autocorrelatie' van kenmerken binnen een school kunnen identificeren. Homogeniteit van houdingen kan ook het gevolg zijn van de interactie van leerlingen op school. Men kan verwachten dat jongeren die maandenlang tesamen zitten voor een groot deel van de dag, elkaar beïnvloeden in hun manieren van denken en doen. Ook de school zelf kan een zekere homogeniteit bewerkstelligen door de wijze waarop de dagelijkse werkzaamheden georganiseerd zijn of doorheen de houdingen van het lerarenkorps. Het is net dit laatste effect van schoolcultuur of van schoolkenmerken dat ons interesseert.

Om dit type van informatie te analyseren werden multilevel modellen ontworpen als een verfijning van het standaard lineair model, aangepast voor hiërarchisch gestructureerde gegevens (Bryk & Raudenbush, 1992; Goldstein, 1995). Dergelijke modellen zijn preciezer in het schatten van effectparameters omdat op elk niveau, bijvoorbeeld leerling en school, een apart model geformuleerd wordt. Op elk niveau wordt het algemeen verband gemodelleerd evenals de mate van afwijking van dit verband, het residu (of de 'random-component'). Een 2-level model kan dus 2 residuele componenten bevatten, één voor de level-1 eenheden en één voor de eenheden op niveau 2. Voor ons eerste probleem betekent dit dat we correctere schattingen krijgen van de standaardfouten en dus ook van de statistische significantie van effecten. Daarbij houden de multilevel modellen ook rekening met het relatief gewicht van elke hiërarchische eenheid, in ons geval de scholen. De precisie van de parameterschattingen wordt afhankelijk gesteld van het aantal niveau-1-eenheden (leerlingen) binnen elke niveau-2 eenheid (school). Om schooleffecten te schatten wordt de invloed van een school met weinig leerlingen, beperkt. Iedere school krijgt als het ware een precisiecoëfficiënt, afhankelijk van schoolgrootte. Het tweede probleem, de homogeniteit van scholen, wordt door deze opsplitsing van residuele varianties op 2 niveaus grotendeels opgevangen doordat rekening kan worden gehouden met enerzijds mogelijke verschillen tussen leerlingen binnen scholen en anderzijds mogelijke verschillen tussen scholen. De effecten van leerlingenkenmerken worden uitgezuiverd op schoolniveau en de invloeden van schoolkenmerken kunnen worden uitgezuiverd voor leerlingenkenmerken. Op die manier krijgt men zicht op het effect van de gegroepeerde data of op de grotere homogeniteit van antwoorden die binnen een school ontstaat omdat de leerlingen elkaar kunnen beïnvloeden.

Om de invloed van schoolcovariaten (schoolkenmerken) te kunnen opmeten, na statistische controle op leerlingen-covariaten (kenmerken van achtergrond, verenigingsleven en cultuur), werd een model gebruikt, analoog aan hetgeen omschreven wordt als een *one-way ancova* met random effecten (Bryk & Raudenbush, 1992: 18-19). Het betreft een model bestaande uit 2 niveaus die in zijn elementaire gedaante bestaat uit een micro model (een niveau 1 component) en een macro-model (niveau 2 component). In ons geval slaat het micro model op een model voor de individuele leerling en het macro model op een model voor de school. De algemene vergelijking van beide modellen kan uitgedrukt worden onder de vorm genoteerd in vergelijking 1 en vergelijking 2.

VERGELIJKING 1: MICRO MODEL

$$Y_{ij} = \beta_{0j} + \beta_{1j} X_{ij} + E_{ij}$$

Met

- Y_{ij} als de score van leerling i in school j op de bestudeerde houding (etnocentrisme, morele tolerantie of schoolwelbevinden);
- β_{0j} als de gemiddelde score op de houding in school j ;
- X_{ij} als een verklarend kenmerk (onafhankelijke variabele) van leerling i in school j ;
- β_{1j} als de maat voor het verband tussen de houding en het verklarende kenmerk;
- e_{ij} als het residu van leerling i in school j .

VERGELIJKING 2: MACRO MODEL

$$\left\{ \begin{array}{l} \beta_{0j} = \gamma_{00} + \gamma_{01} W_j + u_{0j} \\ \beta_{1j} = \gamma_{10} \end{array} \right.$$

met

- β_{0j} als de gemiddelde score op de houding in school j ;
- γ_{00} als de algemeen gemiddelde score op de houding
- W_j als een verklarend kenmerk (onafhankelijke variabele) op schoolniveau, in school j ;
- γ_{01} als de maat voor het verband tussen het schoolgemiddelde op de houding en het verklarende kenmerk
- β_{1j} als de maat voor het verband tussen de houding en het verklarende kenmerk op individueel niveau, hier gelijkgesteld aan γ_{10}
- u_{ij} als het residu van school j .

BEIDE MODELLEN KUNNEN IN ELKAAR GEPAST WORDEN IN EEN ALGEMEEN MODEL:

VERGELIJKING 3: ALGEMEEN RANDOM COVARIANTIE MODEL

$$Y_{ij} = \gamma_{00} + \gamma_{01} W_j + \gamma_{10} X_{ij} + (u_{0j} + e_{ij})$$

De termen die in het algemeen model tussen haakjes zijn geplaatst, zijn de residuen op elk niveau. Deze residuen worden niet rechtstreeks geschat zoals de andere parameters. Ze worden wel samengevat door hun respectievelijke varianties. De onverklaarde variantie op individueel

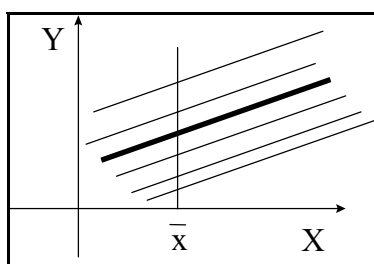
niveau, van leerling i in school j wordt hier uitgedrukt door $\sigma_{e_{ij}}$. Het staat voor al de individuele verschillen in antwoordpatronen op de afhankelijke variabele die we willen bestuderen en die we niet kunnen verklaren aan de hand van ons model (in dit geval X en W), evenals toevallige fouten. Analoog hiermee kan men de variantie van de randomcomponent u_j (σ_{u_j}) beschouwen als de restvariantie op schoolniveau (in school j). Ook hier omvat deze variantie toevallige fouten evenals mogelijke verklaringen die niet opgenomen zijn in het model. Het hanteren van meerdere onafhankelijke variabelen op individueel of schoolniveau verzwaart niet onmiddellijk de vorm van het model.

VERGELIJKING 4: ALGEMEEN MODEL MET MEERDERE ONAFHANKELIJKEN OP NIVEAU 1 EN 2

$$Y_{ij} = \gamma_{00} + \sum \gamma_b (W_b)_j + \sum \gamma_a (X_a)_{ij} + (u_{0j} + e_{ij})$$

In bovenstaande vergelijking slaan de indexen a en b op het aantal onafhankelijke variabelen dat we willen gebruiken (respectievelijk leerling- en schoolkenmerken) in ons model. Dergelijke modellen veronderstellen dat het gevonden verband tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabelen veralgemeenbaar is voor alle scholen. Deze covariantiemodellen zijn te visualiseren als parallele lineaire verbanden tussen de te verklaren houding (Y) en een verklarende variabele (X).

FIGUUR 1: 'RANDOM INTERCEPT' MODEL

In onze zoektocht naar schoolverschillen en naar schoolkenmerken die deze verschillen zouden kunnen verklaren, na rekening te hebben gehouden met leerlingkenmerken, willen we nagaan in welke mate de scholen iets kunnen doen aan de participatie van hun leerlingen. Daarmee begeven we ons op het gladde pad van effectiviteitsbeoordelingen. Effectiviteit is een multidimensioneel begrip (Mortimore, 1997: 478-479). Meestal wordt het gedefinieerd in functie van een wenselijk doel (Bosker & Scheerens, 1997). Het doel van onze

analyse kan worden omschreven als het onderzoeken van leerlingenparticipatie als 'good practice' die bijdraagt tot het verlagen van ethnocentrisme en het verhogen van (school)welbevinden.

Voor de schattingen van de multilevel parameters tijdens de modelopbouw werd gebruik gemaakt van het zogenaamde *iterative generalised least square*-algoritme, geïmplementeerd in het computerpakket Mln 1.0a (Woodhouse, 1995; Rabash & Woodhouse, 1995). Deze iteratieve procedure laat toe om de varianties van residuele componenten per niveau te schatten. De geïnteresseerde lezer wordt verwezen naar de relevante vakliteratuur (Goldstein, 1995: 21-23). Bij de analyse van de drie geselecteerde houdingen (ethnocentrisme, morele tolerantie en schoolwelbevinden) werd telkens hetzelfde stramien gevolgd. Om het relatieve belang van schooleffecten te kunnen afwegen werd elke houding in drie stappen geanalyseerd. De eerste stap bestond uit het schatten van een model op schoolgemiddelden. Vervolgens werd het model aangevuld met de relevante leerlingkenmerken, tenslotte werd het verder uitgebreid met schoolkenmerken.

In de aanvangsfase van de multilevel analyse werd steeds een model opgesteld waarin enkel de gemiddelde score van een houding per school werd geschat. Dit model wordt omschreven als het 'nul-model'.

VERGELIJKING 5: NULMODEL OF 'ONE WAY ANOVA MODEL' OP SCHOOLGEMIDDELDEN

$$Y_{ij} = \gamma_{00} + (u_{0j} + e_{ij})$$

Met

Y_{ij} als de score van leerling i in school j op de bestudeerde houding (ethnocentrisme, morele tolerantie of schoolwelbevinden);

γ_{00} als de algemeen gemiddelde score op de houding

e_{ij} als het residu van leerling i in school j .

u_{ij} als het residu van school j .

Dit basismodel geeft ons een schatting van het algemeen gemiddelde en van de varianties op het niveau van de leerlingen en de scholen. Deze stap is noodzakelijke omdat hij ons toelaat de maximale varianties te bepalen zowel op het niveau van het individu (e_{ij}) als op dat van de school (u_{ij}). Deze varianties geven ons een basismaatstaf om complexere modellen mee te vergelijken. Door de varianties van de complexere modellen te vergelijken met de varianties van dit model kunnen we nagaan in welke mate we er met de complexere modellen in slagen de totale variantie te reduceren (of te 'verklaren'). We hebben dit model dus

nodig om de verklaringkracht van onze volgende modellen te kunnen evalueren. Op basis van de twee variantiecomponenten (residu op individueel niveau en op schoolniveau) kan ook een eerste ‘schooleffectmaat’ worden berekend. Deze eerste aanduiding voor verschillen tussen scholen wordt ons gegeven door de intraschoolcorrelatie, rho (ρ). Een dergelijke correlatie geeft de verhouding weer tussen de restvariantie op schoolniveau en de totale restvariantie.

VERGELIJKING 6: INTRASCHOOLCORRELATIE

$$\rho = \frac{\text{Variantie op schoolniveau } (\sigma_{u0})}{[\text{variantie leerlingen } (\sigma_{e0}) + \text{variantie school}]}$$

Deze correlatie kan geïnterpreteerd worden als het effect van het samenzitten van leerlingen in een school, op de door ons bestudeerde houding. Het wordt door sommige auteurs aangeduid als het ‘bruto-schooleffect’ (Goldstein, 1995; Bryk & Raudenbush, 1992; Bosker & Scheerens, 1997). Het gaat om een evaluatie van welke proportie van het verschil in participatie bij de leerlingen *in het totaal*, zonder rekening te houden met leerlingen- of schoolkenmerken, terug te voeren zijn tot verschillen tussen scholen.

Het bruto schooleffect mag zeker niet worden geïnterpreteerd als het effect van de aanpak van de school. Om dat laatste te beoordelen zou men in een experimentele situatie scholen kunnen vergelijken die een zelfde instroom hebben, waarvan de leerlingenbevolking overeenstemt. Bij gebrek aan een dergelijke experimentele opstelling kan men proberen die vergelijkbaarheid op statistische wijze te bewerkstelligen. Dit brengt met zich mee dat men moet trachten de invloed van de relevante individuele kenmerken van de leerlingen mee op te nemen in het model. Deze kenmerken zijn onder andere variabele eigenschappen van de gezinnen van de leerlingen. Modellen waarin met die effecten wordt rekening gehouden, laten ons toe om het netto schooleffect te schatten (Bosker & Scheerens, 1997: 54). De algemene vorm voor de modellen waarin de achtergrond van de leerlingen is gemodelleerd wordt gegeven door vergelijking 7.

VERGELIJKING 7: ACHTERGRONDMODEL (MODEL MET MEERDERE ONAFHANKELIJKEN OP HET NIVEAU VAN DE LEERLINGEN)

$$Y_{ij} = \gamma_{00} + \sum \gamma_a (X_a)_{ij} + (u_{0j} + e_{ij})$$

Met

Y_{ij} als de score van leerling l in school j op de bestudeerde houding;

γ_{00} als de algemeen gemiddelde score op de houding

$(X_{a,ij})$ als een verklarend kenmerk (onafhankelijke variabele) van leerling i in school j ;

γ_a als de maat voor het verband tussen de houding en het verklarende kenmerk;

e_{ij} als het residu van leerling i in school j .

u_{ij} als het residu van school j .

De intraschoolcorrelatie kan ook in dit geval gebruikt worden als een maatstaf voor de grootte van dit effect. Deze intraschoolcorrelatie is de verhouding tussen de resterende variantie op schoolniveau (σ_{u_j}) en de totale restvariantie ($\sigma_{u_j} + \sigma_{e_j}$), nadat de invloed van de individuele kenmerken statistisch wordt weggezuiverd. Deze correlatie, uitgedrukt in percentages, geeft ons een indicatie van de mate waarin leerlingen uit dezelfde school op elkaar gelijken in termen van participatie en opvattingen, na rekening te hebben gehouden met hun achtergrond.

Deze maat voor netto-schooleffecten kan de vraag of scholen een invloed hebben op participatie en opvattingen, nadat voor de invloed van andere socialisatievelden werd gecontroleerd. Op basis van het nulmodel kunnen we daarenboven, op het niveau van de school, op leerlingenniveau en voor het gehele model nagaan hoeveel we verklaren door toevoeging van de verklarende variabelen. De verklaringskracht van elk model wordt gegeven door de proportie verklaarde variantie. Deze proportie kan worden berekend door de onverklaarde verschillen (uitgedrukt in varianties) van ons zogenaamd nulmodel te vergelijken met de onverklaarde verschillen in ons nieuw opgesteld achtergrondmodel (Bryk & Raudenbush, 1992: 35).

VERGELIJKING 8: VERKLAARDE VARIANTIE VOOR MULTILEVEL MODELLEN VOOR 1 GEGEVEN NIVEAU

$\text{Verklaarde variantie (nieuw model)} = \frac{\text{Onverklaarde variantie(nulmodel)} - \text{Onverklaarde variantie(nieuw model)}}{\text{Onverklaarde variantie(nulmodel)}}$
--

Deze verklaarde variantie kan worden uitgerekend op individueel niveau (σ_{e_0}), schoolniveau (σ_{u_0}) en voor het globale model (totale variantie).

De finaliteit van het huidig onderzoek ligt voornamelijk in het identificeren van kenmerken die een invloed hebben op de participatie van de leerlingen. Het is dan ook niet voldoende te constateren dat scholen een effect hebben. Als laatste onderdeel van analyse moeten de kenmerken worden aangeduid die de verschillen in participatie verklaren. Op schoolniveau kunnen verschillende soorten van

kenmerken worden onderscheiden. In de eerste plaats moet men rekening houden met kenmerken van de leerlingen die een indicatie geven van hun positie in het schoolsysteem of op de school, zoals de onderwijsvorm waarin de leerling zit, het leerjaar, al dan niet een achterstand opgelopen, Vervolgens dient men rekening te houden met de kenmerken van de schoolbevolking in haar geheel. Deze kenmerken, ook wel ‘contextuele kenmerken’ genoemd, verwijzen naar de concentratie van leerlingkenmerken op schoolniveau (Mortimore, 1997). Naast de invloed van het individuele kenmerk van een leerling, zoals bijvoorbeeld levensbeschouwing, kan ook het samenzitten van een hoog percentage van leerlingen met een zelfde kenmerk (bijvoorbeeld een school waarin de leerlingen overwegend katholiek zijn) een bijkomend effect hebben. Het onderzoek van Karin Wittebrood (1995) heeft voor politieke interesse gewezen op het belang van de dergelijke kenmerken van schoolsamenstelling (in dit geval levensbeschouwelijke samenstelling). Verklaringen voor dergelijke effecten van de samenstelling van de schoolbevolking vertrekken vanuit de veronderstelling dat de hogere homogeniteit qua leerlingkenmerken zich vertaalt in een homogener normatief klimaat op school. Men neemt aan dat er meer kans bestaat toonzettende sociale normen aan te treffen binnen een dergelijke, homogene school. De aanwezigheid van een dergelijk normatief ‘klimaat’ zou dan op zijn beurt een grotere invloed uitoefenen op onder andere de houdingen van de leerlingen (Coleman & Hoffer, 1987). Deze hypothese wijst op het belang van de samenstelling van de schoolbevolking voor houdingen zoals politiek cynisme of gevoelens van politieke machteloosheid. Daarom controleren we op een uitgebreide reeks kenmerken van de samenstelling van de schoolbevolking. De invloed van deze schoolkenmerken moet hier aan het achtergrondmodel worden getoetst. We willen immers weten welke schooleigenschappen relevant zijn, nadat we rekening hebben gehouden met de kenmerken van de leerlingen. De algemene vorm van deze finale modellen wordt weergegeven door vergelijking 9.

VERGELIJKING 9: FINAAL MODEL (MEERDERE ONAFHANKELIJKEN OP NIVEAU 1 EN 2)

$$Y_{ij} = \gamma_{00} + \sum \gamma_b (W_b)_j + \sum \gamma_a (X_a)_{ij} + (u_{0j} + e_{ij})$$

Logischerwijze wordt de intraschool correlatie gereduceerd, na het invoegen van de schoolkenmerken. De overblijvende correlatie dient hier dan niet als een ‘netto-effect’ te worden geïnterpreteerd, maar wijst op een niet-geïdentificeerd resterend schooleffect. De verklaringskracht van het model kan ook hier worden weergegeven door de proportie verklaarde

variantie. Deze verklaarde variantie op schoolniveau geeft een indicatie in welke mate we er in geslaagd zijn het schooleffect te verklaren. Eens we relevante schoolkenmerken op het spoor zijn gekomen rest ons de vraag naar hun betekenis en impact.

5 Model voor schoolklimaat met persoonlijk welbehagen

TABEL 113 : VERBAND TUSSEN SCHOOLKLIMAAT EN PERCEPTIE VAN PARTICIPATIEAANBOD, NA CONTROLE VOOR INDIVIDUELE EN SCHOOLKENMERKEN + WELBEHAGEN EN SUBJECTIEVE POPULARITEIT (MET PARTICIPATIEVARIABLEN)

Parameters	Schatting	Standaard fout	Beta	T	P
Constante	49.41	0.49	4.48	101.69	0.000
Mokkenschaal participatiekanalen	0.65	0.08	0.10	8.40	0.000
Mokkenschaal activiteiten	0.89	0.11	0.11	8.18	0.000
Mokkenschaal leerthema's	0.68	0.09	0.09	7.39	0.000
Mokkenschaal leefthema's	1.89	0.12	0.21	16.02	0.000
Sekse (0=jongen)	1.65	0.30	0.07	5.52	0.000
Leerling christelijk (0=onverschillig)	2.73	0.41	0.12	6.71	0.000
Leerling vrijzinnig (0=onverschillig)	1.59	0.50	0.05	3.19	0.001
Autonomie	-0.12	0.01	-0.16	-13.49	0.000
Subjectieve populariteit	-0.23	0.07	-0.04	-3.17	0.002
Welbehagen	0.21	0.01	0.22	19.06	0.000
% lid jeugdverenigingen in school	-8.76	2.84	-0.08	-3.09	0.002
Resterende intraschoolcorrelatie	0.07				
Proportie verklaarde variantie op schoolniveau	0.47				
Proportie verklaarde variantie op leerlingniveau	0.25				
Proportie verklaarde variantie van het totaal	0.27				

Filename: bijlage eindverslag.doc
Directory: D:\TorWeb\TOR\download\Toe te voegen\nog
Template: C:\Program Files\Microsoft
Office\Templates\Other Documents\tor.dot
Title: Voorwoord
Subject:
Author: Frank
Keywords:
Comments:
Creation Date: 12/01/01 16:46
Change Number: 73
Last Saved On: 17/04/01 17:38
Last Saved By: Saskia
Total Editing Time: 708 Minutes
Last Printed On: 03/05/01 16:59
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 56
Number of Words: 30.617 (approx.)
Number of Characters: 168.396 (approx.)